

พฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Behavior in The Life of a Community Based on the Sufficiency Economy Philosophy

บุญยืน งามเปรี่ยม และ เกษม ประอาจ
Boonyuen Ngampriem and Kasem Pra-ang

วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Email: boonyuen2564@hotmail.com

บทคัดย่อ

การดำรงอยู่และพฤติกรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ขั้นแรกต้องพอเพียงที่ตนเองก่อน ยึดหลักพึ่งตนเอง คือพยายามพึ่งตนเองให้ได้เสียก่อน ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย ดำเนินชีวิตต้องอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง โดยคำนึงถึงหลัก 3 ประการ ดังนี้ 1. ความพอประมาณ 2. ความมีเหตุผล 3. การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องการความมั่นคงอย่างยั่งยืนในชีวิตต้องการลดค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ในครอบครัว ต้องการสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว เพื่อพัฒนารายได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม รักษาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ต้องการภูมิใจแบบพอเพียง คือภูมิใจที่มีปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต มีที่อยู่อาศัย อาหาร มีเครื่องนุ่งห่มมียาสมุนไพรรักษาโรค สุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ทุกคนประกอบอาชีพด้านการเกษตรแบบผสมผสานอย่างภาคภูมิใจโดยเกิดจากในหลวงรัชกาลที่ ๙ เป็นแรงผลักดันให้ชุมชนมีพฤติกรรมดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเหมือนเข็มทิศบอกทางและชี้เป้าหมายในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The existence and behavior of the community involved, following the philosophy of sufficiency economy. The first step to self sufficiency before. The principles of self-reliance Is trying to foster their networks. Affordable luxuries Lifestyle must be based on the way. Taking into account the three main ways. 1. Modesty 2. Sanity 3. Immunization and motivation to live the philosophy of sufficiency economy requires a sustainable stability in their lives to reduce costs. Increase the income of the family To strengthen the family To develop income-oriented engagement. Preserve natural resources and environmental quality of life To the proud, self-sufficient Pride is a factor of 4 to life with housing, food, clothing, medicines are herbal treatment. Physical and mental health Every profession Integrated Farming proudly by the King Rama the 9th. The impetus for

community behavior following the philosophy of sufficiency economy. Compass Point is a point and goal in life.

Keywords: Behavior following the philosophy of sufficiency economy.

บทนำ

ถ้าเรามองย้อนหลังไปประมาณ 30 ถึง 40 ปี จะเห็นได้ว่าสังคมได้ทอดทิ้งหลักเกณฑ์การอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคน นอกเหนือจากการเอาเปรียบธรรมชาติ คนยังเอาเปรียบคนด้วยกัน จนเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมหลายประการทั้งปัญหาหนี้สิน ปัญหาที่ดินทำกิน รวมถึงปัญหาขาดโอกาสในการพัฒนาอาชีพของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาหนี้สิน เป็นตัวฉุดการพัฒนาของประชาชนในระดับฐานล่างของสังคม ที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

จากสังคมโลก ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาருหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ผู้คนในสังคมแต่ละประเทศต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมทั้งได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ ได้แก่ การเอาเปรียบผู้อื่นและเห็นแก่ตัวจนขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต การเบียดเบียนกัน การทำร้ายซึ่งกันและกัน การทุจริตคอร์รัปชัน การแบ่งแยกฝ่ายและการขาดความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาตินี้วันจะกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข และยิ่งหากปล่อยไว้ให้เนิ่นนานออกไปก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงจำเป็นต้องสร้างสังคมให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาคนให้มีอาชีพและคุณภาพเปี่ยมด้วยคุณธรรมจริยธรรมรู้จักความพอเพียง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และนำไปสู่การแก้ปัญหาและการป้องกันปัญหาในอนาคต

พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเป็นการนำเสนอทางออกให้กับสังคมปัจจุบัน ที่จะช่วยสร้างสังคมให้เข้มแข็งในการปฏิบัติหลักธรรมและหลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นหากมีการนำมาใช้ปฏิบัติจะนำไปสู่วิถีทางการดำเนินชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานอย่างมีคุณภาพและมีความสุข การมีความพอเพียงเป็นที่ตั้งจะทำให้รู้จักความพอดีจึงใช้ทางสายกลางที่ไม่มากเกินไป ซึ่งจะส่งผลไปถึงการบริหารจัดการตนเองและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยให้สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ฉะนั้นเมื่อมีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน จะมีการดำเนินการด้านต่างๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ก่อให้เกิดความสมดุลมั่นคงและยั่งยืนในระดับตนเองครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติตามเงื่อนไขและวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ไม่สร้างความขัดแย้งและความแตกต่างทางวัฒนธรรมทางความคิดและความเหลื่อมล้ำในสังคมอย่างยั่งยืนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอเพียงว่า “ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเองจะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันมากเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียง พอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก” (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2552)

ความหมายของพฤติกรรม

พฤติกรรม คือการกระทำของมนุษย์เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ สัญชาตญาณ โดยกำเนิดแรงขับชีวภาพ จิตใจอารมณ์ การเรียนรู้แรงจูงใจ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์และประเพณีทางสังคม ทำให้นมนุษย์มีการปรับพฤติกรรมของตนเองในทางดีและไม่ดี เพื่อความอยู่รอดในสังคมนั้น ๆ ในแง่ของ

พระพุทธศาสนา พฤติกรรมมีอิทธิพลมาจากจิตใจ ที่สั่งการให้กระทำที่ก่อให้เกิดผลเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกับผลของกรรม แสดงออกทางกาย วาจา ใจ ทั้งด้านดีเรียกว่ากุศลกรรม ด้านไม่ดีเรียกว่า อกุศลกรรม การ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2552) กระทำชั่ววา กรรม หรือ สัตว์ทั้งหลายยอมกระทำการกรรมโดยอาศัยธรรมชาติที่เป็นเหตุให้สำเร็จการกระทำเหล่านั้น โดยมีเจตนาและโลภภัยกุศลจิต (พระสัทธัมมโชติกะธัมมาจริยะ, 2539)

หมายถึง พฤติกรรมภายในจิตใจและแสดงออกมาให้ปรากฏทางกายและทางการพูดเป็นการกระทำที่เกิดจากความตั้งใจ (เจตนา) เรียกว่ากายกรรม วาจากรรม มโนกรรม (วิโรจนาภคชาติ, 2544) การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” ที่ชั่ว เรียกว่า “กรรมชั่ว” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) จะเห็นว่า พฤติกรรมมีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์คุณภาพชีวิตจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของบุคคลนั้น มนุษย์สามารถที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองในทางดีได้หากมีจิตใจมีความแข็งแกร่งและแน่วแน่

พระโฆสิต สุเมธ (คุมท้าว) ได้ให้ความหมาย “พฤติกรรม” (Behavior) หมายถึง การประพฤติในชีวิตประจำวัน การทำตัวคุณสมบัตินั้นบุคคลที่แสดงออกเป็นกระบวนการกระทำและให้ผลของการกระทำแห่งเจตนาหรือความคิดปรุงแต่ง สร้างสรรค์ต่าง ๆ พร้อมทั้งผลที่สืบเนื่อง ซึ่งมีการสร้างพฤติกรรมดี ก็มีผลดี สร้างพฤติกรรมชั่วก็ได้รับผลชั่วเป็นตน (พระโฆสิต สุเมธ (คุมท้าว), 2548)

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ได้ให้ความหมายของการประพฤตินั้น คือ การเว้นจากอกุศลกรรมบถ ตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถ (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร)

พระธรรมปฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมาย “พฤติกรรม” (Behavior) คือ การประพฤติในชีวิตประจำวัน การทำตัว คุณสมบัตินั้นบุคคลที่แสดงออกส่วนหลักพุทธธรรมได้ระบุว่า “พฤติกรรม” หรือ ความประพฤติของมนุษย์นั้น จัดอยู่ในกลุ่มกรรมนิยาม (Law of Karma) ซึ่งหมายถึงกฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์คือกระบวนการกระทำและการให้ผลของการกระทำ หรือเป็นกระบวนการแห่งเจตนาหรือความคิดปรุงแต่ง สร้างสรรค์ต่าง ๆ พร้อมทั้งผลที่สืบเนื่องออกไปอันสอดคล้องสมกัน เช่น สร้างพฤติกรรมดีก็มีผลดีสร้างพฤติกรรมชั่ว ก็ได้รับผลชั่วเป็นตน (พระธรรมปฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2527)

ส. ศิวรักษ์กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึงการกระทำใดๆ ที่ให้คนได้รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแนวปฏิบัติของสังคมตน (และของสังคมอื่นถ้าเป็นไปได้) กับให้รู้ว่าทำอะไรเขาถือว่าถูก ทำอะไรถือว่าผิด ส่วนการ ผกผันอบรมทางจริยธรรม น่าจะหมายถึงการเลี้ยงลูกเพื่อให้เขาได้กับหลักความประพฤติปฏิบัติที่ถือกัน ว่าดีในสังคมนั้นๆ (ส. ศิวรักษ์)

ดร.สมโภชนเี่ยมสุภาษิต กล่าวว่า พฤติกรรม (Behavior) หมายถึงสิ่งที่บุคคลกระทำแสดงออกตอบสนองหรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยิน อีกทั้งวัดได้ตรงกัน ด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าการแสดงออกหรือการตอบสนองนั้นจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกกายก็ตาม เช่น การร้องไห้ การกิน การวิ่ง การขวาง การอ่านหนังสือ การเต้นของชีพจร การเต้นของหัวใจ การกระตุกของกล้ามเนื้อ เป็นต้น (สมโภชน เี่ยมสุภาษิต, 2526)

พรณราย ทรัพย์ประภา ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม (Behavior) คือ การกระทำใดๆ ก็ตามซึ่งสามารถสังเกตได้โดยบุคคลอื่น หรือ โดยการไขเครื่องมือ พฤติกรรมมิได้หมายความว่าเฉพาะแต่เพียงการแสดงออกทางกายหรือภายนอกเท่านั้น ยังรวมไปถึงการกระทำหรือกิจกรรมภายในความรู้สึกของบุคคลด้วย (พรณราย ทรัพย์ประภา, 2529)

ประสาน – ทิพวรรณ หอมพลได้ให้ความหมายของคำว่า “พฤติกรรม” ไว้ดังนี้

1. หมายถึง การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีชีวิตและบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้จากการกระทำกิจกรรมเหล่านั้น ซึ่งมีทั้งทางดีและทางไม่ดีเช่น การหัวเราะการร้องไห้เสียใจการออกกำลังกาย เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นผลจากกระบวนการทางจิตวิทยา ได้แก่การรับรู้ การเรียนรู้ การจำการลืม และความรู้สึกนึกคิด เป็นต้น

2. หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ของบุคคลที่ปฏิบัติต่อสภาพแวดล้อมของบุคคลเหล่านั้นออกมาในรูปของการกระทำ หรือการแสดงออกของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ภายใต้กลไกของความรู้สึกนึกคิดของตนเองมนุษย์ทุกคนจะมีกระบวนการของพฤติกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทุกคนจะมีความต้องการและมีสาเหตุมุ่งใจเป็นของตนเองอยู่ตลอดเวลา และสามารถตัดสินใจที่จะทำการต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกนึกคิดเป็นของตนเอง สิ่งที่ปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ (ประสาน- ทิพวรรณ หอมพูล, 2537)

รองศาสตราจารย์ ดร. กันยา สุวรรณแสง ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม คือ กิริยาอาการ บทบาทลีลา ท่าทางการประพฤติปฏิบัติการกระทำที่แสดงออกให้ปรากฏสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งใน 5 ทวารคือ โสตสัมผัส จักขุสัมผัส ชิวหาสัมผัส ฆานสัมผัส และทางผิวหนัง หรือมีฉะนั้นก็สามารถวัดได้ ด้วยเครื่องมือ (กันยา สุวรรณแสง รศ.ดร., 2542)

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล่าม เนื้อความคิดและความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2538)

สงวน สิทธิเลิศอรุณและคณะ ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึง การกระทำหรือกิริยาที่ปรากฏออกมาทางร่างกาย ทางกล่ามเนื้อ ทางสมอง ทางอารมณ์และทางความรู้สึกนึกคิดซึ่งโดยปกติมนุษย์และสัตว์ยอมแสดงออกมาให้เป็นที่สังเกตเห็นได้ชัดและเห็นไม่ชัดซึ่งขึ้นอยู่กับ การตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มากหรือน้อยเป็นสำคัญ (สงวน สิทธิเลิศอรุณและคณะ, 2522)

สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ ได้อธิบายความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า พฤติกรรม (behavior) นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำหรืออาการที่แสดงออกของบุคคล (Action) ทั้งนี้รวมถึงการงดเว้นการกระทำด้วย (Inaction) นอกจากนั้นการตัดสินใจที่รู้สึกโดยบุคคล กลุ่มหรือองค์การ หรือการกระทำที่ซ่อนเร้นแต่พร้อมที่จะแสดงออก อาทิ การมีความคิดริเริ่ม ก็นับเป็นการกระทำเช่นกัน ดังนั้น คำว่า “พฤติกรรม” จึงรวมถึงสิ่งที่บุคคล กลุ่มหรือองค์การประพฤติปฏิบัติซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เปิดเผย (Overt behavior) และยังรวมถึงพฤติกรรมที่ยังไม่แสดงออกหรือพฤติกรรมซ่อนเร้น (Covert behavior) ทั้งนี้รวมถึงกระบวนการภายในอื่น ๆ ได้แก่ ความคิดความรู้สึก หัดศนคติ เป็นต้น นอกจากนั้น ยังรวมถึงการงดเว้นการกระทำ หรือการไม่แสดงออกทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจอีกด้วย (สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ, 2541)

สรุปว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการกับกิริยาต่าง ๆ ของมนุษย์ที่ปรากฏออกมาทาง ทวารทั้ง 5 อันบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 และไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยการกระทำนั้นมีทั้งดีและไม่ดีอันเป็นผลมาจากการตอบสนองความรู้สึกที่มีต่อสิ่งเร้า

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ไขว่หวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพ

และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550)

เศรษฐกิจพอเพียง คือเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินชีวิต มีดุลยภาพระหว่างชีวิตกับสิ่งต่างๆดำเนินชีวิตแบบพอมีพอกินเป็นสัมมาอาชีวะก่อนเป็นเบื้องต้นจากนั้นจึงพัฒนาสู่การกินดีอยู่ดี

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาหรือแนวคิดโดยมีหลักการและอุดมการณ์ที่ช่วยพัฒนาชีวิตมนุษย์และสังคมไปสู่ความยั่งยืนด้วยการรู้จักตนเอง พึ่งตนเองพอเพียงไม่โลภมากมีเหตุผลและไม่ประมาท

หลักเศรษฐกิจพอเพียงยึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ

1. ดานจิตใจ

ทำตนให้เป็นพึ่งของตนเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ดังกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับการพัฒนาคน ความว่า “...บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรมและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมิถูกโลภายหรือวิธีการอันแยบยลในการปฏิบัติงานประกอบพร้อมด้วยใจจะสมฤทธิ์ผลที่แน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน...”

2. ดานสังคม

แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “...เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกัน ไม่ลดหลั่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงานที่เกื้อหนุนสนับสนุนกัน...”

3. ดานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดหลักการความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “...ถ้ารักษาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม นึกว่าอยู่ได้อีกหลายร้อยปี ถึงเวลานั้นลูกหลานของเราก็คงหาวิธีแก้ปัญหาต่อไป เป็นเรื่องของเข ไม่ใช่เรื่องของเร แต่เราก็ทำได้ ด้รักษาสิ่งแวดล้อมไว้พอสมควร...”

4. ดานเทคโนโลยี

จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ สังคมไทย และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “...การเสริมสร้างสิ่งที่ชาวบ้านชาวชนบทขาดแคลนและต้องการคือความรู้ในด้านเกษตรกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสิ่งที่เหมาะสม...” “การใช้เทคโนโลยีอย่างใหญ่โตเต็มรูปแบบหรือเต็มขนาดในงานอาชีพหลักของประเทศย่อมมีปัญหา...”

5. ดานเศรษฐกิจ

แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น ดังกระแสพระราชดำรัสความว่า “การที่ต้องให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้

และสร้างตนเองใหม่คนนี้เพื่อตนเองเพื่อที่จะให้ตัวเองมีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือให้มีเกียรติวาสนาโดยตัวตนเอง...” “...หากพวกเราร่วมมือร่วมใจกันทำสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ประเทศชาติของเราก็สามารถรอดพ้นจากวิกฤติได้...”

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดระยะเวลา 5 ทศวรรษ นับแต่ที่ใต้ทรงริเริ่มการทรงงานเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยทั่วไปเป็นต้นมา เป้าหมายสำคัญพื้นฐานที่ไม่เคยแปรเปลี่ยน คือ ขจัดความทุกข์ยากและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพะอย่างยิ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบททางไกลทุรกันดาร ซึ่งยากจนและต้องการความช่วยเหลือ มุ่งหมายที่จะให้ลดกระบวนการเศรษฐกิจ ระบบทุนนิยมสุดโต่ง โดยให้ลดระดับลงเพียงพอแก่ความจำเป็นและความเหมาะสมกับการรักษาและการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายและพึ่งพาตนเองได้ บริโภคแต่พอเพียง ลดและบรรเทาการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ หันมาใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีที่ไม่เป็นการทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการเดินทางสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนา และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และพึงปรารถนาสำหรับบุคคลและสังคมที่ยั่งยืนนั่นเอง

ในส่วนของพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตนั้นสามารถจำแนกได้ดังนี้

4. พฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงส่วนบุคคล

การศึกษาพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของบุคคลนั้นมืองค์ประกอบหลายประการซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ความพอเพียง

การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ นั้น ขั้นแรก ต้องยึดหลัก “พึ่งตนเอง” คือ พยายามพึ่งตนเองให้ได้ก่อน ในแต่ละครอบครัวมีการบริหารจัดการอย่างพอดี ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนต้องรู้จักตนเอง เช่น ข้อมูล รายรับ-รายจ่าย ในครอบครัวของตนเอง สามารถรักษาระดับการใช้จ่ายของตน ไม่ให้เป็นหนี้ และรู้จักตั้งศักยภาพในตัวเองในเรื่องของปัจจัยสี่ให้ได้ในระดับหนึ่ง การพัฒนาตนเองให้สามารถ อยู่ได้อย่างพอเพียง คือ ดำเนินชีวิตโดยยึด หลักทางสายกลางให้อยู่ได้อย่างสมดุล คือ มีความสุขที่แท้ ไม่ให้รู้สึกขาดแคลน จนต้องเบียดเบียนตนเอง หรือดำเนินชีวิตอย่างเกินพอดี จนต้องเบียดเบียนผู้อื่น หรือเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

2) การมีอาชีพ

มีการประกอบอาชีพของบุคคล ในชุมชน คือ เกษตรกร เป็นส่วนมาก ทำนาเป็นหลัก บางส่วนก็ทำไร่มันสำปะหลัง บางคนก็ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทำสวนบ้าง เพราะเห็ด ค้าขาย รับจ้าง และมีอาชีพข้าราชการต่างๆ เช่น ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง ได้แก่ คื่นช่าย ผักกาด ผักบุ้ง พริก กระเพรา โหระพา แมงลัก สะระแหน่ มะเขือเทศ ตำลึงหวาน ผักชี ตะไคร้ ผักชีฝรั่ง หอม ถั่วฝักยาว ถั่วพู ข่า ขิง กระถิน ชะอม มะนาว มะกรูด โดยไร้สารพิษ ปลูกผลไม้ต่างๆ เช่น มะพร้าว มะม่วง ขำหวาด เงาะ ทุเรียน ขนุน ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง เป็นต้น โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก เหลือพอได้ขาย เพื่อเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายได้ให้กับครอบครัว และมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ หมู เป็ด ไก่ ปลา กบ มีสินค้า OTOP ต่างๆ เพื่อเป็นอาชีพเสริม คนส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพที่เหมือนกัน เป็นอาชีพที่มีมานานในการหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ในชุมชน พฤติกรรมของบุคคลในชุมชนทุกวันนี้ก็ยังมีพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยมีงานหรือกิจกรรมบางอย่างก็ช่วยเหลือกันโดยไม่หวังผลตอบแทน

การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันบางครอบครัวอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนี้ พอมีพอกิน ปลูกพืชสวนครัวไว้กินเองบ้าง ปลูกไม้ผลไว้หลังบ้าน 2-3 ต้น พอที่จะมีไว้กินเองในครัวเรือน แบ่งให้เพื่อนบ้านบ้าง เหลือจึงขายไป พออยู่พอใช้ ทำให้บ้านน่าอยู่ ปราศจากสารเคมี กลิ่นเหม็น ใช้แต่ของที่เป็นธรรมชาติ รายจ่ายลดลง สุขภาพจะดีขึ้น ประหยัดค่ารักษาพยาบาล เน้นเกี่ยวกับเรื่องไฟฟ้าและน้ำประปาให้ช่วยกันประหยัด ไม่ว่าจะอยู่ที่บ้านหรือที่ไหน ก็ควรปิดน้ำ ปิดไฟ เมื่อเลิกใช้งานทุกครั้ง พอออกพอใจ เราต้องรู้จักพอ รู้จักประมาณตน ไม่ใคร่อยากใคร่มีเช่นผู้อื่น เพราะเราจะหลงติดกับวัตถุ ชีวิตจะอยู่ในกิจกรรม “ออมวันนี้ เศรษฐีวันหน้า” เมื่อมีรายได้แต่ละเดือนจะแบ่งไว้ใช้จ่าย 3 ส่วน เป็นค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าจีปาละ ที่ใช้ในครัวเรือน รวมทั้งค่าเสื้อผ้า เครื่องใช้บางอย่างที่ขาด เป็นต้น ยึดความประหยัด ตัดทอนรายจ่ายในทุกๆ วันที่ไม่จำเป็น ลดละความฟุ่มเฟือย การปฏิบัติตามแนวทาง

พฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

การศึกษาพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของชุมชนนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบหลายประการซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นที่พึ่งของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง มีการสนับสนุนด้านวิชาการ มีความสามัคคีกัน มีการทำงานร่วมกันและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในชุมชน มีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันภายในชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนได้มีการพัฒนาและมีความก้าวหน้า มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรรมต้นแบบไร่นาสวนผสม ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเกษตรทฤษฎีใหม่ไร่นาสวน อันมีผลเนื่องมาจากหน่วยงานของรัฐ เอกชน สถานศึกษา ผู้นำในชุมชนจึงทำให้หมู่บ้านมีการพัฒนาขึ้นมา และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในการประกอบอาชีพ และศักยภาพในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชน การสร้างชุมชนและสังคมที่พอเพียงนั้น เกิดขึ้นได้จากกิจกรรมการผลิต โดยเฉพาะในภาค การเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า ด้วยการหมุนเวียนทุน ธรรมชาติภายในพื้นที่และด้วยวิธี การทำเกษตรที่เน้นปลูกเพื่อกินเองก่อน และการทำกิจกรรมที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักและข้าวที่ปลอดสารพิษ การทำสวนสมุนไพรของชุมชน การคิดค้นสารไล่แมลงสมุนไพร การทำถ่านชีวภาพ การรวมกลุ่มขยายพันธุ์ปลา การแปรรูปผลผลิตและการทำเกษตรผสมผสาน เป็นต้น

2) การรวมกลุ่ม

มีการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์ ร่วมมือกัน ทั้งในด้านปัจจัยและอุปกรณ์การผลิต การตลาด เงินทุน การศึกษา และชีวิตความเป็นอยู่ มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดจากความรักและเอื้ออาทรต่อกัน เช่น กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด การนิมนต์พระให้มาช่วยสอนจริยธรรมและศีลธรรมในโรงเรียนชุมชน การรวมกลุ่ม เพื่อเรียนรู้ร่วมกัน การจัดตั้งร้านค้าชุมชน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การจัดทำแผนแม่บทชุมชน การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ การรวมอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรวมกลุ่มทำขนมของแม่บ้าน หรือรวมกลุ่มเพื่อปลูกพืชผักสวนครัว บนพื้นฐานของการปลูกฝัง สมาชิกในชุมชนให้มีความเอื้ออาทรต่อกัน มากกว่าคำนึงถึงตัวเงินหรือ วัตถุ มีความคิดที่จะแจกจ่าย แบ่งปันให้ผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ได้เพื่อนและ เกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดี ที่จะช่วยลดความเห็นแก่ตัวและสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ แม้ว่าจะระดับความพอเพียงของแต่ละคนจะไม่เท่าเทียมกันแต่

การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงหลักการ 3 ประการ ดังนี้ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

การประยุกต์ปลูกฝังใช้เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้ วิชาการ และทักษะต่างๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล เพื่อจะได้มีความเกรงกลัวและละอายต่อการประพฤติดมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้เกื้อกูล แบ่งปัน มีสติยังคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ก่อนที่จะตัดสินใจ หรือกระทำการใดๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล พอเหมาะพอประมาณกับสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์ แล้วเพียรฝึกปฏิบัติ เช่นนี้ จนตนสามารถทำตนให้เป็นที่พึงของตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด พึ่งพาตนเองได้ คือ การผลิตให้เพียงพอต่อตนเองก่อน แล้วจึงขยายเป็นการผลิตเพื่อการค้า การรวมกลุ่ม คือ ภายในชุมชนหรือครอบครัวต้องมีความสามัคคีในการร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น จัดตั้งสหกรณ์หรือกลุ่มแม่บ้าน การดำเนินชีวิตอยู่บนความพอดี มีเมตตาและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน การนำแนวทางพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ฟุ้งเฟ้อใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ดำเนินชีวิตอยู่บนความพอดีแก่ฐานะของตนเองไม่มากหรือน้อยเกินไป รู้จักพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด รู้จักรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน ปฏิบัติตนตามแนววิถีไทย ไม่หลงใหลในวัตถุ เศรษฐกิจพอเพียงจะดำเนินไปได้ดี ด้วยการประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนปฏิบัติตาม ที่ขอให้อย่าลืมที่จะปฏิบัติในเรื่อง ความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน ปฏิบัติตนเป็นคนดี ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายให้พอเพียง พอกิน และพอใช้ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่างๆ

สังคมไทยจะยั่งยืนได้ด้วยการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง และนำไปปฏิบัติได้อย่างแพร่หลาย และกว้างขวาง นอกจากนี้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมในหลากหลายมิติแบบบูรณาการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพัฒนาตนเอง ความมีจริยธรรมโลกาภิวัตน์ และการบริหารประเทศ ซึ่งล้วนเกี่ยวกับการตัดสินใจในทุกๆ ระดับ ในทุกภาคส่วน ชุมชนประชาชน ธุรกิจเอกชน ภาควิชาการ และการเมืองให้ถูกทิศถูกทาง อันจะนำไปสู่พัฒนาการอย่างยั่งยืนในระยะยาวต่อไป (กาญจนา บุญยัง และคณะ, 2552)

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับต่างๆ ได้ดังนี้

1. ระดับปัจเจกบุคคล/ชุมชน ด้วยการใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้ และดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำให้เกิดความสุขและความพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง และพัฒนาดตนเองอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอยู่อย่างพอเพียงได้ในทุกสถานการณ์
2. ระดับชุมชน ต้องอาศัยความพอเพียงในระดับครอบครัวเป็นพื้นฐาน แล้วสมาชิกรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในทางปฏิบัติไปสู่ระดับชุมชน มีการรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถที่มีอยู่เป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินชีวิต มีการช่วยเหลือแบ่งปันกัน มีการรวมกลุ่มและสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกัน จนนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวม

3. ระดับรัฐ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งที่มีความพอเพียง มาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์และร่วมมือกันสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ด้วยหลักการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียง และสามารถวางนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาให้สังคมเจริญก้าวหน้าได้อย่างสมดุลและยั่งยืน (สรรเสรี วงศแหล่ม, 2544)

จากการจำแนกระดับของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่หนึ่ง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว คือการที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น ความต้องการในปัจจัยสี่ของตนเองและครอบครัวได้ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกลมเกลียว และมีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือเมื่อบุคคลหรือครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้วจะรวมพลังกันในรูปของกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานราชการ มูลนิธิ และเอกชน

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สาม เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับเครือข่าย คือเมื่อกลุ่มหรือองค์กร มีความพอเพียงในระดับที่สองแล้ว จะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับกลุ่มการเงินและบริษัทต่างๆ ทั้งในด้านการลงทุน การผลิต การตลาด การจำหน่าย และการบริหารจัดการ เพื่อการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนาให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน

การจำแนกเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ระดับ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยเริ่มจากหลักการของการพึ่งตนเอง เปลี่ยนจากการพึ่งพาตนเองไม่ได้หรือต้องคอยอาศัยผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา (Dependent) เป็นการพัฒนาดตนเอง ให้มีความเข้มแข็งเป็นอิสระ แล้วจึงพัฒนาขึ้นเป็นการแลกเปลี่ยน การรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน จนนำไปสู่การพึ่งพากันสงเคราะห์เกื้อกูล ร่วมมือกัน และประสานกับโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2550)

รูปแบบการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคประชาชน ชุมชนเอกชน และภาครัฐ สรุปได้ดังนี้

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคประชาชน ประยุกต์ใช้ได้ในด้านความพอประมาณ คือเน้นลงทุนตามกำลังความสามารถ ด้านความมีเหตุผล คือรู้จักใช้จ่ายประหยัด อดออม ด้านการมีภูมิคุ้มกัน คือการสร้างวินัยทางการเงิน จัดทำบัญชีครัวเรือน ด้านความรู้ นั้น เป็นการพัฒนาดตนเองตลอดเวลา ส่วนด้านคุณธรรม เป็นการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันทางสังคม โดยการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกันและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในภาคชุมชน ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างหลากหลาย โดยยึดหลักความพอประมาณซึ่งกำหนดให้การเติบโตของชุมชนเกิดสมดุล พัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรและปัจจัยในท้องถิ่น ใช้หลักความมีเหตุผลในการตัดสินใจในประเด็นการ

พัฒนาชุมชน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมายและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างภูมิคุ้มกันโดยมีระบบการผลิตและการตลาดที่หลากหลาย มีแผนชุมชนที่คำนึงถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน เสริมสร้างประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็ง และจัดให้มีสวัสดิการสังคม การออม ประกันสุขภาพขณะเดียวกันมีการส่งเสริมแนวคิดเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคุณธรรม ความรู้รักสามัคคีในชุมชน เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม ความซื่อสัตย์ อดทนแบ่งปันใน สร้างผู้นำความคิดที่เป็นแบบอย่างที่ดี

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคเอกชน การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของภาคเอกชนให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง การสร้างเครือข่ายและการดูแลพนักงาน ด้านความพอประมาณ เป็นการเน้นการเติบโตขององค์กรอย่างมีศักยภาพ ประกอบธุรกิจที่มีความชำนาญ ด้านความมีเหตุผล เป็นการลงทุนที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของพนักงาน จ้างพนักงานที่เป็นคนในพื้นที่ขณะเดียวกันก็สร้างภูมิคุ้มกันโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างนวัตกรรม มีกิจกรรมการผลิตที่หลากหลาย สร้างเครือข่ายพันธมิตร พร้อมๆ กับการส่งเสริมความรู้ ข้อมูลข่าวสาร อบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับพนักงาน และยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม โดยการดูแลสวัสดิการของพนักงาน อยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้อง ซื่อสัตย์และไม่เอาเปรียบพนักงานหรือลูกค้า และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาครัฐในด้านความพอประมาณคือการเน้นการจัดทำแผนงานหรือโครงการภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ พิจารณาจัดสรรรายจ่ายให้สอดคล้องกับรายรับ และจัดสรรงบประมาณในการบริหารทรัพยากรขององค์กรเท่าที่จำเป็น ด้านความมีเหตุผล เป็นการเน้นการใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ กระบวนการคิด การตัดสินใจ ต้องมีความเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน เป็นการจัดให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามประเมินผล และมีแผนการบริหารความเสี่ยง ด้านความรู้ นั้น เป็นการให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความรู้ สร้างองค์กรเรียนรู้และเชื่อมโยงตามหลักวิชาชีพและคำนึงถึงหลักวิทยาศาสตร์ ส่วนด้านคุณธรรม เป็นการจัดทำแผนงานโครงการที่ก่อประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง มีความเท่าเทียมและเป็นธรรม ยึดมั่นความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีวินัย ซื่อสัตย์ อดทน พากเพียรและมีคุณธรรมความรู้ให้กับพนักงาน และยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยการดูแลสวัสดิการของพนักงาน อยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้อง ซื่อสัตย์และไม่เอาเปรียบพนักงานหรือลูกค้า และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาครัฐในด้านความพอประมาณคือการเน้นการจัดทำแผนงานหรือโครงการภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ พิจารณาจัดสรรรายจ่ายให้สอดคล้องกับรายรับ และจัดสรรงบประมาณในการบริหารทรัพยากรขององค์กรเท่าที่จำเป็น ด้านความมีเหตุผล เป็นการเน้นการใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ กระบวนการคิด การตัดสินใจ ต้องมีความเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน เป็นการจัดให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามประเมินผล และมีแผนการบริหารความเสี่ยง ด้านความรู้ นั้น เป็นการให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความรู้ สร้างองค์กรเรียนรู้และเชื่อมโยงตามหลักวิชาชีพและคำนึงถึงหลักวิทยาศาสตร์ ส่วนด้านคุณธรรม เป็นการจัดทำแผนงานโครงการที่ก่อประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง มีความเท่าเทียมและเป็นธรรม ยึดมั่นความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีวินัย ซื่อสัตย์ อดทน พากเพียรและมีคุณธรรม(วรวิทย์ แอวิรุทธวรกุล, 2552: 22-32)

กล่าวโดยสรุปว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดชี้แนะการปฏิบัติที่ประชาชนรวมถึงองค์กรทุกระดับ สามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการพึ่งพาตนเองและพัฒนาในระดับขั้นการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งจำแนกได้ 3 ระดับ คือระดับการพึ่งพาตนเองได้ระดับการรวมกลุ่มภายในชุมชน และระดับการเชื่อมโยงเครือข่ายกับภายนอก โดยอาศัยความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีความรู้ สติปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี เป็นแนวทางปฏิบัติ

สรุป

จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงงานทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ จึงทรงทราบถึงปัญหาความเดือดร้อนและความทุกข์ยากของประชาชนเป็นอย่างดี เนื่องจากได้ทรงทอดพระเนตรเห็นด้วยพระองค์เองและด้วยพระเมตตาอันหาที่สุดมิได้ ทรงถือตลอดมาว่าทุกข์ของประชาชนเปรียบเสมือนทุกข์ของแผ่นดิน และทุกข์ของแผ่นดินก็คือ ทุกข์ของพระองค์นั่นเอง ดังนั้นจึงได้ทรงทำทุกวิถีทางที่จะให้ประชาชนได้ผอ่นคลายทุกข์ มีความเป็นอยู่ที่ไม่แร้นแค้น และพออยู่ – พอกิน เป็นเบื้องต้น มุ่งเน้นให้เกษตรกรในชนบทสามารถพึ่งพาตนเองหรือยืนอยู่บนขาของตนเองได้ สามารถมีอาหาร ที่อยู่อาศัย เพียงพอแก่สภาพและการดำรงชีพโดยไม่ต้องตกเป็นเบี้ยล่างหรือต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น สร้างพื้นฐานคือ “ความพอมีพอกิน พอใช้” ของประชาชนสร้างใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน อันเป็นรากฐานของเศรษฐกิจแบบพอเพียงและยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสรรค์คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงปรารถนาแก่ประชาชนและพสกนิกรโดยทั่วไปอีกด้วย ทรงสอนและแนะนำให้ประชาชนในทุกภูมิภาคของประเทศมีชีวิตอยู่อย่างสันโดษ พึ่งพอใจในสิ่งที่มีอยู่ของชีวิต ไม่โลภ ไม่มีความรู้รักสามัคคี ไม่เมตตาต่อกันและดำรงชีวิตสมถะ อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรีของความเปรมนุษย์ไม่ตกเป็นทาสและเป็นเครื่องมือของใคร รวมความว่าอยู่อย่างพอเพียง พอประมาณ ตามอัตภาพ

แนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐรวมทั้งการพัฒนาและบริหารประเทศดำเนินไป ในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณและความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานทุก ขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนมีความเพียร มีสติ มีปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). 80 พรรษาเทิดไท้องค์ราชัน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กาญจนา บุญยัง และคณะ. (2552). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2552). คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง/มูลนิธิพระดาบส. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ.
- พระสมบุญ ปุณฺณปัญโญ. (2550). บทบาทของพระสงฆ์วัดพระบรมธาตุดอยผาส้ม ในการส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศูนย์การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นามมีบุคส์พับลิเคชั่นส์.
- รัตนา แก้วเสน. (2554). การวางแผนระดับท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่สมดุลด้วยตารางวางแผนเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าแบบอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินธุรกิจ. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยพัฒน์
- สรเสรีญ วงศแหลม. (2544). เศรษฐกิจพอเพียง : พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2544). จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรวิทย์ แอวิรุทธแวรกุล. (2552). รูปแบบการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคประชาชน ชุมชน เอกชน และภาครัฐ. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 46(2), 22-32.